
Módszertani Közlöny 2021, XI. évfolyam, 1. szám

Újvidéki Egyetem

Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar

ETO: 37.016:3/5-057.875

https://doi.org/10.18485/uns_modszer.2021.11.1.2

Eredeti tudományos munka

A leadás időpontja: 2021.10.19.

Az elfogadás időpontja: 2022.01.5.

Terjedelem: 26–36.

A DIGITÁLIS OKTATÁS HATÁSA A 4. ÉVES TANÍTÓ SZAKOS HALLGATÓK NÖVÉNYFELISMERÉSI KÉPESSÉGÉRE

UTICAJ DIGITALNOG OBRAZOVANJA NA SPOSOBNOST PREPOZNAVANJA BILJAKA KOD STUDENATA 4. GODINE UČITELJSKOG SMERA

The effect of online education on the plant identification knowledge of 4th year teacher training students

Borsos Éva

Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar, Szabadka, Szerbia

bborsoseva@gmail.com

1. Bevezető

Napjainkban nemcsak a gyerekeket, de a felnőtt korosztályt is jellemezi a növényi vakság. Ez a jelenség két dolgot foglal magába: az egyik, hogy az emberek nem ismerik a növényeket, a másik pedig, hogy nem is akarják megismerni ezeket (Wandersee & Schlusser, 1998; Wandersee & Schlusser, 1999; Wandersee & Schlusser, 2001). A 2020-as év elején világméretűre duzzadt járvány csak rontott ezen a helyzeten. A legtöbb országban bevezetett szigorú intézkedések, kijárási tilalmak miatt az emberek egyre kevesebb időt töltöttek el a szabad levegőn, a természetben. Az iskolák és az egyetemek digitális oktatásra tértek át, ami igencsak behatárolta a pedagógusok lehetőségeit. Az oktatók egy teljesen új, számukra eddig még ismeretlen helyzetbe kerültek, melyhez nagyon gyorsan alkalmazkodniuk kellett. Egyik percről a másikra még a megszokottnál is találékonyabbnak és kreatívabbnak kellett lenniük.

A probléma különösen a természettudományos tárgyak oktatása során öltött hatalmas méreteket, hiszen a digitális oktatás során csak képek, videók formájában tudják megmutatni a tanulóknak a természet szépségeit és a közvetlen környeze-

---

tükben élő élőlényeket. A tantermen kívüli oktatás, melynek során a tanulók közvetlen tapasztalataikon keresztül ismerhetik meg a körülöttük lévő természetet, megvalósíthatatlanná vált (Boric & Skugor, 2014). A természetben tanulással eltöltött idő nélkülözhetetlen a tanulók környezettudatosságának kialakulásában.

Ez a helyzet nemcsak az általános és középiskolákra volt jellemző nagyjából másfél éven keresztül, de az egyetemi oktatásra is. Karunkon a tanító szakos hallgatók a növényekkel kapcsolatos alapismereteiket a harmadik év tavaszi szemeszterében a biológia kurzus és néhány választható tárgy keretein belül szerezhették meg (Borsos, 2020). Ezen órák nagy részét próbáljuk valós környezetben megtartani, hogy hallgatóink az eredeti élőhelyükön ismerhessék meg a növényeket (Borsos et al., 2021). A világjárvány idején erre nem volt lehetőségünk, így a hallgatók csak képek és videók formájában találkozhattak ezekkel az élőlényekkel. A teljes tananyagot megvalósítottuk, csak a gyakorlatok és a valós környezetben megtartott órák helyett minden digitális formában valósult meg.

2. Célkitűzés

Munkámban arra keresem a választ, hogy hogyan hatott a digitális oktatás a 4. éves, végzős tanító szakos hallgatók növényfelismerési és -megnevezési képességeire.

3. Anyag és módszer

A felmérést a 2020/2021-es tanévben végeztük el, rögtön a szemeszter megkezdésekor februárban. A hallgatók ekkor tértek vissza a hagyományos jelenléti oktatáshoz, mivel a korábbi, 2020-as tavaszi félév legnagyobb részében és az őszi félév teljes egészében digitális oktatással dolgozott egyetemünk. A felmérést nem mertük későbbre halasztani, mert tartottunk attól, hogy visszatér a digitális oktatás. A felmérést online végezve nem kapunk hiteles képet a hallgatók tudásáról, és az eredményeket szerettük volna összehasonlítani az előző években elvégzett tesztekkel, melyek nem online formában zajlottak. A növények felismerésében 16 fő: 13 nő és 3 férfi vett részt. A résztvevők kivétel nélkül 4. éves BSc tanító szakos hallgatók voltak. A vizsgálatot az előző években kifejlesztett módszer alapján végeztük el: egy 60 képből álló Power Point prezentációt vetítettünk le (Borsos, 2021). A hallgatóknak fel kellett ismerniük és le kellett írniuk az adott képen látható növény magyar nevét.

A felismerendő növényeket most is hat csoportra osztottuk fel. Minden csoportban tíz-tíz faj szerepelt. A zöldségek csoportjába tartozó növények: sárgarépa (*Daucus carota*), burgonya (*Solanum tuberosum*), karalábé (*Brassica oleracea Gongyloides Group*), brokkoli (*Brassica oleracea var. italica*), spárga (*Asparagus officinalis*), fokhagyma (*Allium sativum*), vöröshagyma (*Allium cepa*), karfiol (*Brassica oleracea var. botrytis*),

---

paradicsom (*Solanum lycopersicum*), közönséges paprika (*Capsicum anuum*). A gyümölcsök csoportjába tartozó növények: nemes alma (*Malus pumila*), nemes körte (*Pyrus communis*), nemes szilva (*Prunus domestica*), őszibarack (*Prunus persica*), kajszibarack (*Prunus armeniaca*), meggy (*Prunus cerasus*), cseresznye (*Prunus avium*), borszőlő (*Vitis vinifera*), földieper (*Fragaria vesca*), málna (*Rubus idaeus*). A gabonafélék csoportjába tartozó növények: közönséges búza (*Triticum aestivum*), kukorica (*Zea mays*), rozs (*Secale cereale*), árpa (*Hordeum vulgare*), abrakzab (*Avena sativa*), köles (*Panicum miliaceum*), cirok (*Sorghum vulgare*), cukorrépa (*Beta vulgaris subsp. vulgaris convar. vulgaris var. altissima*), napraforgó (*Helianthus annuus*), dohány (*Nicotiana tabacum*). A kerti virágok csoportjába tartozó növények: hóvirág (*Galanthus nivalis*), tulipán (*Tulipa sylvestris*), jácint (*Hyacinthus orientalis*), sárga nárcisz (*Narcissus pseudonarcissus*), tűzliliom (*Lilium bulbiferum*), közönséges orgona (*Syringa vulgaris*), májusi gyöngyvirág (*Convallaria majalis*), muskátli (*Pelargonium zonale*), illatos ibolya (*Viola odorata*), kerti nőszirm (*Iris germanica*). A park fái csoportba tartozó növények: kocsányos tölgy (*Quercus robur*), nagylevelű hárs (*Tilia cordata*), fehér nyár (*Populus alba*), közönséges nyír (*Betula pendula*), fekete fenyő (*Pinus nigra*), erdei fenyő (*Pinus sylvestris*), ezüstfenyő (*Picea pungens*), közönséges tiszafa (*Taxus baccata*), keleti tuja (*Platycladus orientalis*), vadgesztenye (*Aesculus hippocastanum*). A gyógy- és fűszernövények csoportjába tartozó növények: borsmenta (*Mentha × piperita*), kamilla (*Matricaria chamomilla*), vadrózsa (*Rosa canina*), orvosi zsálya (*Salvia officinalis*), nagy csalán (*Urtica dioica*), közönséges cickafark (*Achillea millefolium*), gyermekláncfű (*Taraxacum officinale*), fekete bodza (*Sambucus nigra*), rozmaring (*Rosmarinus officinalis*), kakukkfű (*Thymus serpyllum*) (Borsos, 2021).

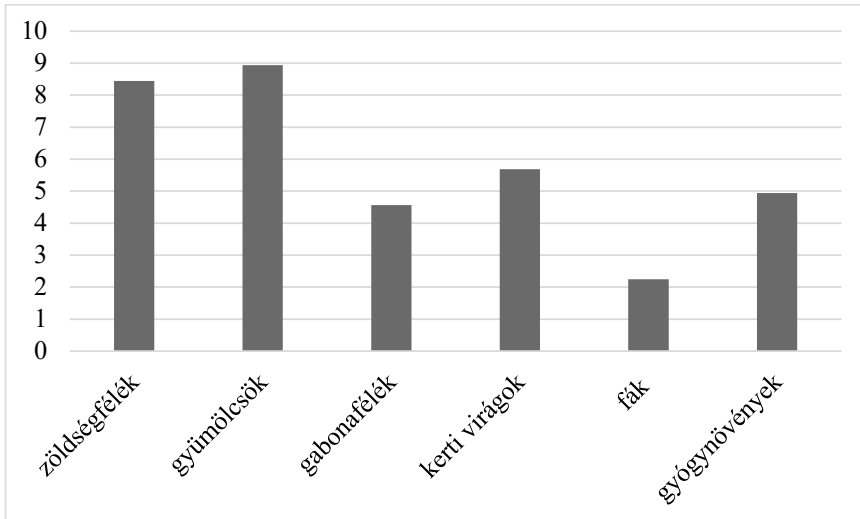
Helyes válaszként a köznyelvben használt, illetve a tudományos elnevezéseket értékeltük 1 ponttal. A rosszul megnevezett növények nulla pontot kaptak. A helyesírási hibákat (rövid magánhangzók a hosszú helyett stb.) nem vettük figyelembe. Ennek alapján összesen 60 pontot tudtak elérni a hallgatók.

Az eredmények kiértékelése SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) statisztikai programcsomaggal történt: leíró statisztikát és páratlan t-próbát használtunk.

4. Eredmények

A kapott eredmények kiértékelése után megállapítottuk, hogy a hallgatók átlagosan 33.81 (± 6.36) pontot értek el. Ez a maximálisan elérhető pontok 58.01%-t jelenti. A legjobb teszt 50 pontos (83.33%) volt, a legrosszabb pedig 27 pontot (45%) ért. Az egyes növénycsoportok felismerése során elért eredményeket külön-külön is értékeltük (1. ábra). A hallgatók a legjobban a gyümölcsöket ismerik (elért átlagpontoszám: 8.94 (± 1.24)). A második helyre a zöldségfélék kerültek (elért átlagpontoszám: 8.44 (± 1.41)), a harmadikra pedig a kerti virágok (elért átlagpontoszám: 5.69 (± 2.06)).

A negyedik helyen a gyógy- és fűszernövények végeztek (elért átlagpontszám: 4.94 (± 1.34)). Az ötödik helyet a gabonafélék szerezték meg (elért átlagpontszám: 4.56 (± 1.71)). A legkevésbé ismert növénycsoport a park fái kategória (elért átlagpontszám: 2.25 (± 2.62)).

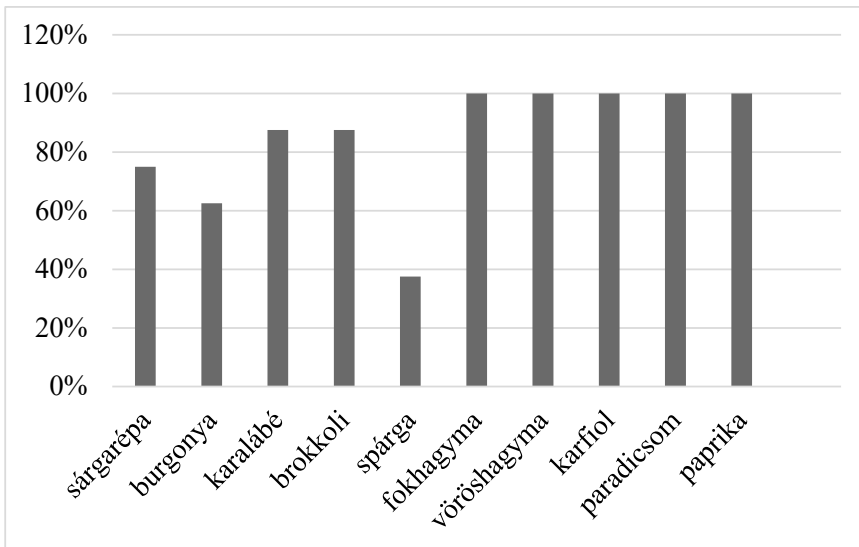

1. ábra: Az egyes növénycsoportok felismerése során elért pontszámok

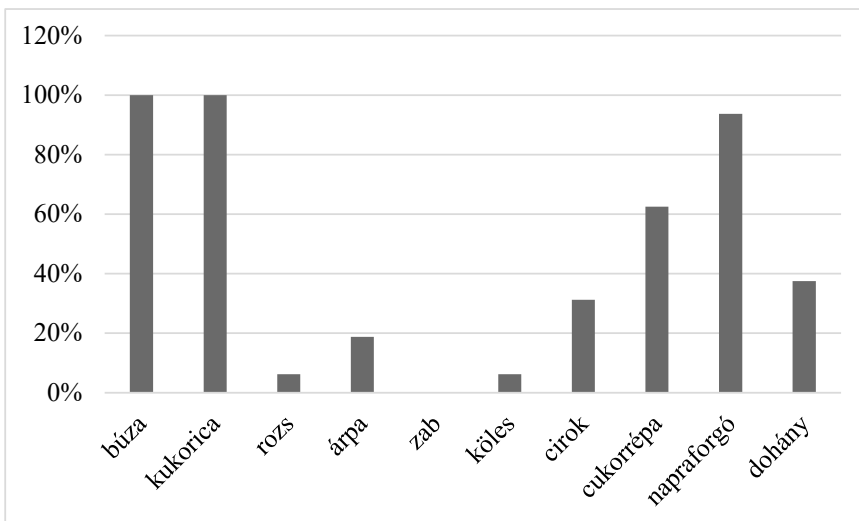
A zöldségfélék csoportjába sorolt növények felismerése során a legjobb eredmények a fokhagyma, vöröshagyma, karfiol, paradicsom és paprika esetében születtek (2. ábra). Ezeket a növényeket minden hallgató hibátlanul felismerte és megnevezte. A legnagyobb gondot a spárga beazonosítása jelentette, ezt a növényt mindössze 6 (37.5%) hallgató tudta megnevezni.

A gyümölcsök csoportjába sorolt növények felismerése során a legjobb eredmények a nemes körte, a nemes szilva, az őszibarackfa és a borszőlő esetében születtek (3. ábra). Ezeket a gyümölcsfajtákat minden hallgató helyesen megnevezte. A legnagyobb gondot a meggyfa és a cseresznyefa megkülönböztetése jelentette, a hallgatók ugyanis összekeverték a két fát.

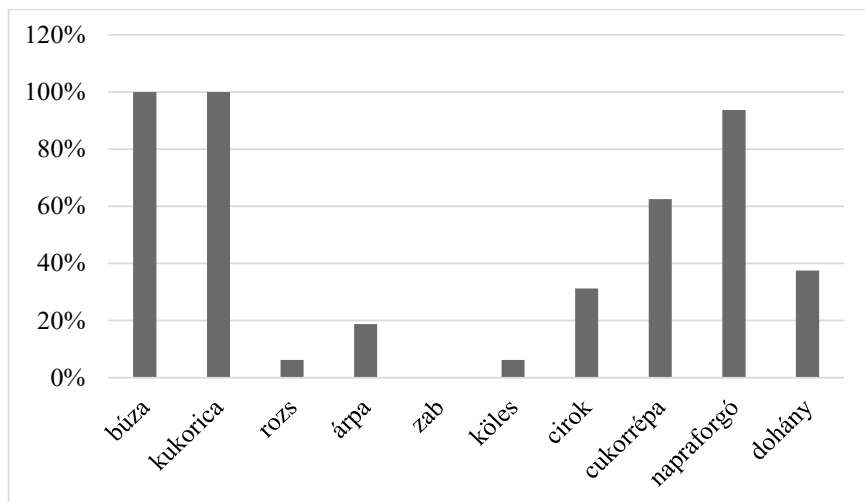
A gabonafélék csoportjába sorolt növények felismerése során hibátlan teljesítmény csak a búza és a kukorica megnevezésekor született (4. ábra). A legnagyobb gondot a zab beazonosítása jelentette, ezt a gabonaféléket senkinek nem sikerült felismernie.

2. ábra: Az egyes zöldségfélék felismerésének aránya százalékban kifejezve

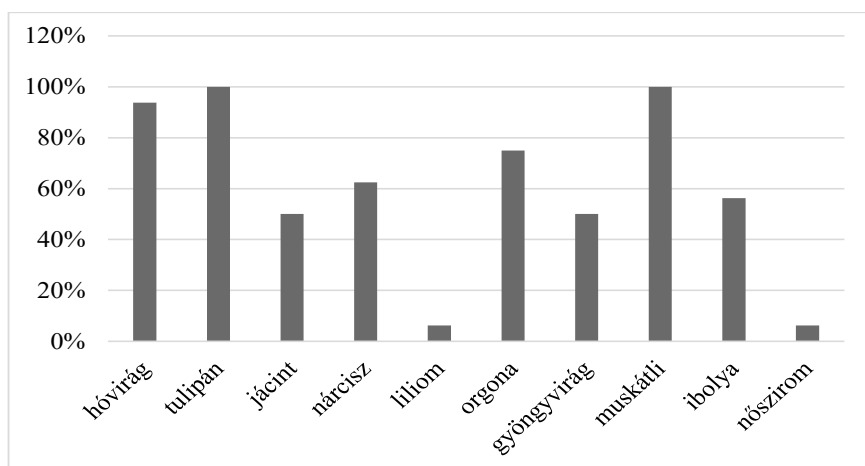

3. ábra: Az egyes gyümölcsök felismerésének aránya százalékban kifejezve

4. ábra: Az egyes gabonafélék felismerésének aránya százalékban kifejezve

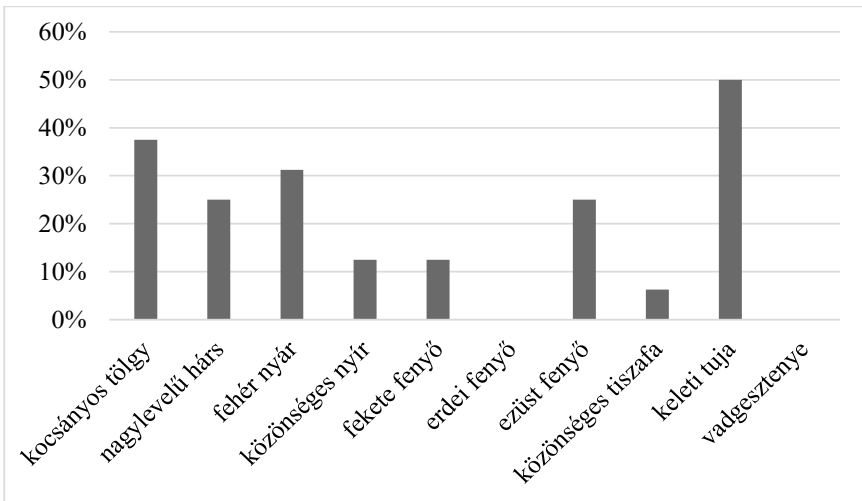
A kerti virágok csoportba sorolt növények felismerése során a legjobb eredmények a tulipán és a muskátli esetében születtek (5. ábra). Ezen kerti virágok felismerése és megnevezése nem okozott gondot a hallgatóknak. A legnagyobb kihívást a liliom és a nőszirm beazonosítása jelentette, ezeket a növényeket csak egy-egy (6.25%-6.25%) hallgató tudta helyesen megnevezni.

5. ábra: A kerti virágok csoportba sorolt növényfajok felismerésének aránya százalékban kifejezve

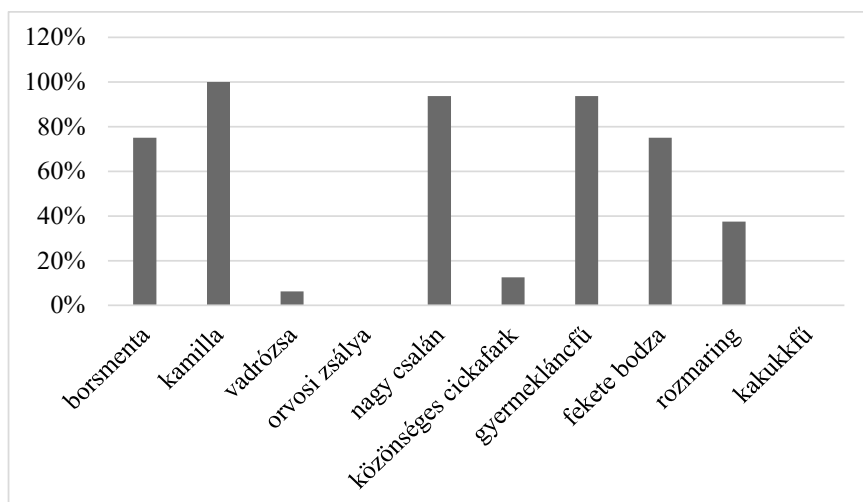

A park fái csoportba sorolt növények felismerése során a legjobb eredmény a keleti tuja esetében született, de ezt a növényt is csak a hallgatók fele tudta helyesen megnevezni (6. ábra). A legnagyobb gondot az erdei fenyő és a vadgesztenye felismerése jelentette, ezeket a növényeket egyetlen hallgató sem tudta pontosan felismerni és megnevezni.

6. ábra: A park fái csoportba sorolt növényfajok felismerésének aránya százalékban kifejezve

A gyógy- és fűszernövények csoportjába sorolt növények felismerése során a legjobb eredmény a kamilla esetében született (7. ábra). A fent említett gyógynövényt minden hallgató pontosan megnevezte. Az orvosi zsályát és a kakukkfűvet viszont senkinek sem sikerült beazonosítania.

7. ábra: A gyógy- és fűszernövények csoportba sorolt növényfajok felismerésének aránya százalékban kifejezve

5. Következtetések

Az, hogy az emberek nem ismerik a növényeket, és nem is akarják megismerni őket, a világ szinte minden országának lakosságára jellemző (Bebbington, 2008; Francovicova, 2011; Wandersee, 1998; Wandersee, 1999; Wandersee, 2001). A „plant blindness” jelensége már nemcsak a gyerekekre, de a felnőtt korosztályra, sőt a tanító szakos egyetemi hallgatókra is jellemző (Borsos, 2021). Ezt azért nagyon fontos kihangsúlyozni és tenni ellene valamit, mert jó esetben ők azok, akik megismertetik és megszerettetik a gyerekekkel a növényeket. Közismert tény, hogy amit a gyerekek szeretnek, azt védeni is fogják, így ezáltal a környezettudatosságuk is fejlődik (Chawla, 2006). Ennek egyik leghatékonyabb kialakítási módja a természetben megtartott tanítási órák, melyek során a gyerekek játszva tanulnak (Borsos, 2018b; Borsos, 2019).

Egy hat éve végzett felmérés szerint a nők sokkal jobban ismerik a növényeket, mint a férfiak (Fritsch, 2015). Mi ezt nem vizsgáltuk, mivel mintánkban alacsony volt a férfi résztvevők száma. Az általunk vizsgált végzős tanító szakos hallgatók a bemutatott növények közül átlagosan 58.01%-t ismertek fel és neveztek meg helyesen. Ez az eredmény azt mutatja, hogy rájuk is nagymértékben jellemző a „plant blindness” jelensége. Ez azért kimondottan elkeserítő, mert a bemutatott növények megtalálhatóak a hallgatók közvetlen környezetében, és az általuk használt természet és

---

társadalom tankönyvekben szereplő növények alapján állítottuk össze a listát. BSc szakon a végzős tanító szakos hallgatóktól teljes mértékben elvárható, hogy legalább a zöldségféléket és a gyümölcsöket fel tudják ismerni és pontosan meg tudják őket nevezni. Ezen hibák alól még a digitális oktatás bevezetése sem menti fel őket, hiszen nem csak az egyetemi tanulmányaik során találkozhatnak a fent említett növénycsoportokkal. A felmérés után a hallgatóknak elárultuk az általuk elért pontszámokat, és megnézhették a tesztjükét. Csak remélni tudjuk, hogy a továbbiakban nagyobb figyelmet fordítanak erre a dologra, és pótolni fogják hiányosságait, hogy a leendő munkájuk során ez ne okozzon számukra problémát.

Az eredmények kielemezése után az is megállapítható, hogy sok esetben a hallgatók nem tudják helyesen leírni a bemutatott növények nevét, a helyesírással is gondjaik vannak. Egyes növénypárokat összekevernek: ilyen a meggy és cseresznye, valamint az őszibarack és kajszibarack. A burgonya esetében sokan használják a közismertebb megnevezést: krumpli. A fenyőknél a fő gondot a fajta meghatározása jelentette, és csak a „fenyő” szó került a vonalra. Néhány növény esetében a termés nevét írták le a hallgatók: vadrózsa helyett csipkebogyó vagy csipkebogyóbokor, illetve a tölgyfa, makkfa szerepelt a papíron. Nagyon elkeserítő, hogy sok hallgató olyan alapvető növényt sem ismer fel, mint a tavasz egyik jellemző virágát, a jácintot vagy az ős elengedhetetlen „kellékét”, a vadgesztenyefát.

A kapott eredményeinket összehasonlítottuk a világjárvány előtt végzett felmérések során kapott pontszámokkal (Borsos, 2020). A 2018-as évben kapott eredményekhez képest 9.1 pontos (15.1%), a 2019-es pontszámokhoz képest pedig 7.6 pontos (12.6%) visszaesés tapasztalható.

A 2019-es tavaszi félévében kapott eredményekkel részletes összehasonlítást is végeztünk. Minden növénycsoport esetében csökkent az átlagpontszám, szignifikáns különbséget a következő növénycsoportoknál figyeltünk meg: gyümölcsök ($t(38)=2.38$, $p=0.022$); gabonafélék ($t(38)=2.55$, $p=0.015$); kerti virágok ($t(38)=3.23$, $p=0.003$). Ahogyan már fentebb említettük, az összpontszám tekintetében is igen nagymértékű csökkenés jellemző: $t(38)=3.13$, $p=0.003$.

A munkában bemutatott adatok egyértelműen azt mutatják, hogy a végzős tanító szakos hallgatók növényfelismerési tudása jelentős mértékben leromlott, nemcsak általánosságban véve, de az általunk felállított növénycsoportok esetében is. Ennek okát minden valószínűség szerint a digitális oktatásban kell keresnünk, hiszen ennek során nem tudjuk megvalósítani sem a tantermen kívüli oktatást, sem a különböző gyakorlatokat, melyek során a hallgatók közvetlenül találkozhatnak a növényekkel. Remélhetőleg hamarosan teljes mértékben visszatérhetünk a jelenléti oktatáshoz, és a fent bemutatott probléma is megoldhatóvá válik.

Bibliográfia

- Bebbington, A. (2005). The ability of A-level students to name plants. *Journal of Biological Education*, 39(2), 63–67.
- Boric, E., Skugor, A. (2014). Achieving students' competencies through research-based outdoor science teaching. *Croatian Journal of Education*, 16(1), 149–164.
- Borsos, É., Borić, E., Patocskai, M. (2021). What can be done to increase future teachers' plant knowledge? *Journal of Biological Education*, doi: 10.1080/00219266.2021.1909632
- Borsos, É. (2020). Az Újvidéki Egyetem Magyar Tannyelvű Tanítóképző Kar tanító szakos hallgatóinak növényismerete a 2018/2019-es tanévben. *Képzés és gyakorlat*. 18(2-3), 1-13. doi: 10.17165/TP.2020.3-4.11.
- Borsos, É., Borić, E., Patocskai, M. (2018b). Be in: teach outdoors! *Croatian Journal of Education*. 20(1); 20(3); 843–866.
- Borsos, É. (2019). The gamification of elementary school biology: a case study on increasing understanding of plants, *Journal of Biological Education*, 53(5), 492–505,
- Chawla, L. (2006). Learning to Love the Natural World Enough to Protect it. *Barn*, 2, 57–78.
- Francovicova, J. & Prokop, P. (2011). Children's ability to recognise toxic and non-toxic fruits. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 7(2), 115–120.
- Fritsch, E. M. (2015). Secondary school students' and their parents' knowledge and interest in crop plants: why should we care? *International Journal of Environmental & Science Education*, 10(6), 891–904.
- Wandersee, J. H. & Schussler, E. E. (1998). A model of plant blindness. Poster and paper presented at the 3rd Annual Associates Meeting of the 15 Laboratory, Louisiana State University, Baton Rouge, LA.
- Wandersee, J. & Schlusser, E. (1999). Preventing plant blindness. *The American Biology Teacher*, 61(2), 82–86.
- Wandersee, J. & Schlusser, E. (2001). Toward a theory of plant blindness. *Plant Science Bulletin*, 17(1), 2–9.
-